

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष १, अंक २२]

मंगळवार, डिसेंबर ८, २०१५/अग्रहायण १७, शके १९३७

[पृष्ठे ६, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक ५५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक ८ डिसेंबर, २०१५ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XLIX OF 2015.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA REGIONAL AND
TOWN PLANNING ACT, 1966.

सन २०१५ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ४९.

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ यात आणखी
सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

१९६६ चा **आणि ज्याअर्थी**, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, महा. ३७. १९६६ यात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, त्यांनी दिनांक २९ २०१५ चा ऑगस्ट २०१५ रोजी महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१५ हा प्रख्यापित केला होता ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे इष्ट आहे ;

त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या सहासष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव १. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (तिसरी सुधारणा) अधिनियम, व प्रारंभ. २०१५ असे म्हणावे.

(२) तो दिनांक २९ ऑगस्ट २०१५ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

सन १९६६ चा २. महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “मुख्य १९६६ चा महाराष्ट्र अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम ४० मधील, पोट-कलम (३) मध्ये, खंड (इ) मधील महा. ३७. “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ अन्वये ” या मजकुराऐवजी, “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना १८९४ चा १. उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या तरतुदींअन्वये ” हा मजकूर दाखल २०१३ चा ३०. करण्यात येईल.

सन १९६६ चा ३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ११३अ मध्ये, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ अन्वये ” या मजकुराऐवजी, १८९४ चा १. महाराष्ट्र “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ चा ३०. अधिनियम क्रमांक ३७ याच्या कलम ११३अ ची सुधारणा. २०१३ याच्या तरतुदींअन्वये ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

सन १९६६ चा ४. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ११६ मध्ये, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ अन्वये ” या मजकुराऐवजी, १८९४ चा १. महाराष्ट्र “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ चा ३०. अधिनियम क्रमांक ३७ याच्या कलम ११६ ची सुधारणा. २०१३ याच्या तरतुदींअन्वये ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

सन १९६६ चा ५. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १२५ मध्ये,—
महाराष्ट्र (एक) “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ च्या अर्थानुसार ” या मजकुराऐवजी, “भूमि संपादन, पुनर्वसन व १८९४ चा १. अधिनियम क्रमांक ३७ याच्या कलम पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या अर्थानुसार ” हा २०१३ चा ३०. १२५ ची सुधारणा. मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(दोन) पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

“परंतु, भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा २०१३ चा ३०. हक्क अधिनियम, २०१३ याची कलमे ४ ते १५ (दोन्ही सह) यांमध्ये विनिर्दिष्ट केलेली कार्यपद्धती, अशा जमिनींच्या संबंधात लागू होणार नाही.”.

सन १९६६ चा ६. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १२६ मध्ये,—

महाराष्ट्र (एक) पोट-कलम (१) मध्ये,—
अधिनियम क्रमांक ३७ याच्या कलम १२६ ची सुधारणा.

(क) खंड (ब) मध्ये, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ यामध्ये नमूद करण्यात आलेल्या तत्वांच्या १८९४ चा १. आधारे ” या मजकुराऐवजी, “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि २०१३ चा ३०. पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ यामध्ये नमूद करण्यात आलेल्या तत्वांच्या आधारे ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(ख) खंड (क) मध्ये, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ अन्वये ” या मजकुराऐवजी, “भूमि संपादन, १८९४ चा १. पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या २०१३ चा ३०. तरतुदींअन्वये ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(ग) “किंवा यथास्थिति, भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ या अन्वये ” या मजकुराऐवजी, “किंवा, १८९४ चा १. यथास्थिति, भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क २०१३ चा ३०. अधिनियम, २०१३ याच्या तरतुदींअन्वये ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(दोन) पोट-कलम (२) मध्ये, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ याच्या कलम ६ मध्ये तरतूद केलेल्या १८९४ चा १. रीतीने ” या मजकुराऐवजी, “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि २०१३ चा ३०. पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या कलम १९ मध्ये तरतूद केलेल्या रीतीने ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(तीन) पोट-कलम (३) मध्ये, “कलम ६” या मजकुराऐवजी, “कलम १९” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

१८९४ चा १. (चार) पोट-कलम (४) मधील, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ अन्वये” या मजकुराऐवजी, “भूमि
२०१३ चा ३०. संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३
याच्या तरतुदींअन्वये” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

७. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १२७ मधील, पोट-कलम (१) मध्ये, “बारा महिन्यांच्या” या मजकुराऐवजी, सन १९६६ चा
“चोवीस महिन्यांच्या” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. महाराष्ट्र
अधिनियम क्रमांक
३७ याच्या कलम
१२७ ची सुधारणा.

८. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १२८ मध्ये,—

१८९४ चा १. (एक) पोट-कलम (१) मधील, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ याच्या तरतुदींनुसार” या मजकुराऐवजी, सन १९६६ चा
२०१३ चा ३०. “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या तरतुदींअन्वये” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ; महाराष्ट्र
अधिनियम क्रमांक
३७ याच्या कलम
१२८ ची सुधारणा.

१८९४ चा १. (दोन) पोट-कलम (२) मधील, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४” हा मजकूर ज्या दोन्ही ठिकाणी
२०१३ चा ३०. आला असेल त्या दोन्हीही ठिकाणी, “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा
आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल;

१८९४ चा १. (तीन) पोट-कलम (३) मधील, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ याच्या कलम १६ किंवा, यथास्थिति,
२०१३ चा ३०. कलम १७ अन्वये,” या मजकुराऐवजी, “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई
मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या कलम ३८ किंवा, यथास्थिति, कलम ४०
अन्वये” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

९. मुख्य अधिनियमाच्या कलम १२९ मध्ये,—

(एक) पोट-कलम (१) मधील,—

(क) “सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने अशा प्राधिकरणाने” या मजकुराऐवजी, “राज्य शासनाच्या मान्यतेने,
अशा प्राधिकरणाने, भारताचे संरक्षण किंवा राष्ट्रीय सुरक्षा किंवा नैसर्गिक आपत्ती किंवा इतर कोणतीही
आकस्मिक निकड यांसाठी ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ; सन १९६६ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम क्रमांक
३७ याच्या कलम
१२९ ची सुधारणा.

१८९४ चा १. (ख) परंतुकामधील, “भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ याच्या कलम २४ मध्ये” या मजकुराऐवजी,
२०१३ चा ३०. “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क
अधिनियम, २०१३ याच्या कलम २८ मध्ये ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(दोन) पोट-कलम (२) मधील, “भरपाईच्या रकमेवर दरसाल ४ टक्के दराने संबंधित मालकाला व्याज ”
या मजकुराऐवजी, “भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा
२०१३ चा ३०. हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या तरतुदींनुसार संबंधित मालकाला व्याज व इतर भरपाई” हा मजकूर दाखल
करण्यात येईल.

सन २०१५ चा
महाराष्ट्र अध्यादेश
क्रमांक १७ याचे
निरसन व
व्यावृत्ती.

१०. (१) महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१५ हा, याद्वारे, २०१५ चा
निरसित करण्यात येत आहे. महा.

(२) अशा प्रकारे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य
अधिनियमान्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कोणतीही कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही
अधिसूचना किंवा दिलेला कोणताही आदेश यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा करण्यात आलेल्या मुख्य
अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणती कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिति, काढण्यात
आलेली अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल. अध्या. १७.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ (१९६६ चा महा.३७) यात, नगररचना योजना ह्या योग्य रीतीने तयार केल्या आहेत आणि त्यांची अंमलबजावणी प्रभावीपणे केलेली आहे याची सुनिश्चिती करण्याच्या दृष्टीने, जमिनीचा विकास व वापर यांच्या नियोजनासाठी आणि विकास योजना तयार करण्यासाठी तरतूद आहे. उक्त अधिनियमात सुधारणा करण्याचे प्रस्तावित केले होते.

२. त्यावेळी प्रस्तावित केलेल्या सुधारणांची ठळक वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे आहेत :—

(एक) कलमे ४०, ११३अ, ११६, १२५, १२६, १२८ व १२९ यांची सुधारणा.—उक्त अधिनियमात, विकास योजना आणि त्यांच्याशी संबंधित बाबी या संबंधात सार्वजनिक प्रयोजनांसाठी आवश्यक असलेल्या जमिनीच्या सक्तीच्या संपादनासाठी तरतूद आहे. अशा प्रयोजनांसाठी जमिनीच्या संपादनाच्या बाबतीत, उक्त तरतुदींमध्ये, भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ (१८९४ चा १) याच्या तरतुदींचे निर्देश अंतर्भूत होते.

१ जानेवारी २०१४ पासून अंमलात आलेला भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ (२०१३ चा ३०) याद्वारे, भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ हा निरसित झालेला आहे. परिणामी, १९६६ च्या उक्त अधिनियमामध्ये असलेल्या भूमि संपादन अधिनियम, १८९४ च्या तरतुदींच्या निर्देशांऐवजी भूमि संपादन, पुनर्वसन व पुनर्वसाहत करताना उचित भरपाई मिळण्याचा आणि पारदर्शकतेचा हक्क अधिनियम, २०१३ याच्या तरतुदींचे निर्देश दाखल करणे इष्ट होते.

(दोन) कलम १२७ ची सुधारणा.—उक्त सन १९६६ च्या अधिनियमाच्या कलम १२७ मध्ये अशी तरतूद होती की, जर राखून ठेवलेली, वाटप केलेली किंवा नेमून दिलेली कोणतीही जमीन, अंतिम प्रादेशिक योजना किंवा अंतिम विकास योजना ज्या दिनांकापासून अंमलात येईल त्या दिनांकापासून दहा वर्षांच्या आत कराराद्वारे संपादित केली नसेल, किंवा कलम १२६ च्या पोट-कलम (२) किंवा (४) खालील घोषणा, अशा कालावधीत राजपत्रात प्रसिद्ध केली नसेल तर, जमिनीचा मालक किंवा जमिनीत हितसंबंध असणारी कोणतीही व्यक्ती, नियोजन प्राधिकरण, विकास प्राधिकरण किंवा समुचित प्राधिकरण यांच्यावर, जमिनीवरील त्याची मालकी किंवा जमिनीतील तिचा हितसंबंध दर्शविणा-या दस्तऐवजांसह तशा आशयाची नोटीस बजावील आणि जर अशी नोटीस बजावण्यात आल्याच्या दिनांकापासून बारा महिन्यांच्या आत जमीन संपादन करण्यात न आल्यास, किंवा संपादनासाठी उपरोक्त रीतीने कोणतीही उपाययोजना करण्यात न आल्यास, ती जमीन राखून ठेवणे, वाटून देणे किंवा नेमून देणे, हे व्यपगत झाल्याचे मानण्यात येईल आणि त्यानंतर ही जमीन अशा प्रकारे राखून ठेवणे, वाटून देणे किंवा नेमून देणे यांपासून मुक्त झाल्याचे मानण्यात येईल.

असे निदर्शनास आले होते की, उक्त कलम १२७ यात निर्देशिलेला बारा महिन्यांचा कालावधी हा, आवश्यक ते सोपस्कार पूर्ण करण्यासाठी खूपच कमी आहे. आवश्यक ते सोपस्कार पूर्ण करण्यासाठी बारा महिन्यांच्या उक्त कालावधीमध्ये, आणखी बारा महिन्यांच्या कालावधीची वाढ करण्याची गरज आहे असे वाटले होते.

३. वरील उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी, दिनांक १३ जुलै २०१५ रोजी सुरू झालेल्या राज्य विधानमंडळाच्या पावसाळी अधिवेशनात, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (तिसरी सुधारणा) विधेयक, २०१५ हे, सन २०१५ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ४४ म्हणून महाराष्ट्र विधानसभेमध्ये दिनांक २९ जुलै २०१५ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आले होते. तथापि, दिनांक ३१ जुलै २०१५ रोजी महाराष्ट्र राज्य विधानसभेच्या अधिवेशनाची सत्र समाप्ती झाल्याने, उक्त विधेयक राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांत संमत होऊ शकले नाही. महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ यामध्ये उक्त सुधारणा तात्काळ करणे शासनास इष्ट वाटले होते.

४. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनासाठी, महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६ (१९६६ चा महा. ३७) यामध्ये आणखी सुधारणा करण्यासाठी, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक २९ ऑगस्ट २०१५ रोजी महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना (दुसरी सुधारणा) अध्यादेश, २०१५ (सन २०१५ चा महा. अध्या. १७) हा प्रख्यापित केला होता.

५. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रूपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक २० ऑक्टोबर, २०१५.

देवेंद्र फडणवीस,
मुख्यमंत्री.

विधान भवन :
नागपूर,
दिनांक ८ डिसेंबर, २०१५

डॉ. अनंत कळसे,
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.